

...videlicet Sal per totum...

První zmínky o Karviné

...videlicet Sal per totum cum Dambrowa et pratis omnibus, Choczebancz, Wirzbicza, Szablocie, ad salem tabernam totaliter ac in tribus villis... (totiž Sal vcelku s "Dambrowa" a všemi loukami, "Choczebancz", "Wirzbicza", "Szablocie", k "Sal" hospodu s plným právem a také ve třech vsích...) Tento pasus listiny opolského knížete Vladislava, stejně jako celá listina vydaná ve slezském městě Czeladź 12. července 1268, patří k nejstarším svědectvím o středověkých dějinách Karvinska. Bohužel se listina nedochovala v originále. Je známa pouze z novověkých opisů a edicí, z nichž nejstarší pochází ze 17. století. Někdy se také pochybuje o její pravosti. Zmíněný kníže v ní potvrzuje a obnovuje řádu benediktinů starší donaci kaple v Orlové s vesnicemi a jinými náležitostmi, kterou učinili jeho předchůdci. Listina je zároveň zakládací listinou orlovského kláštera, který byl podřízen benediktinům v malopolském Týnci.

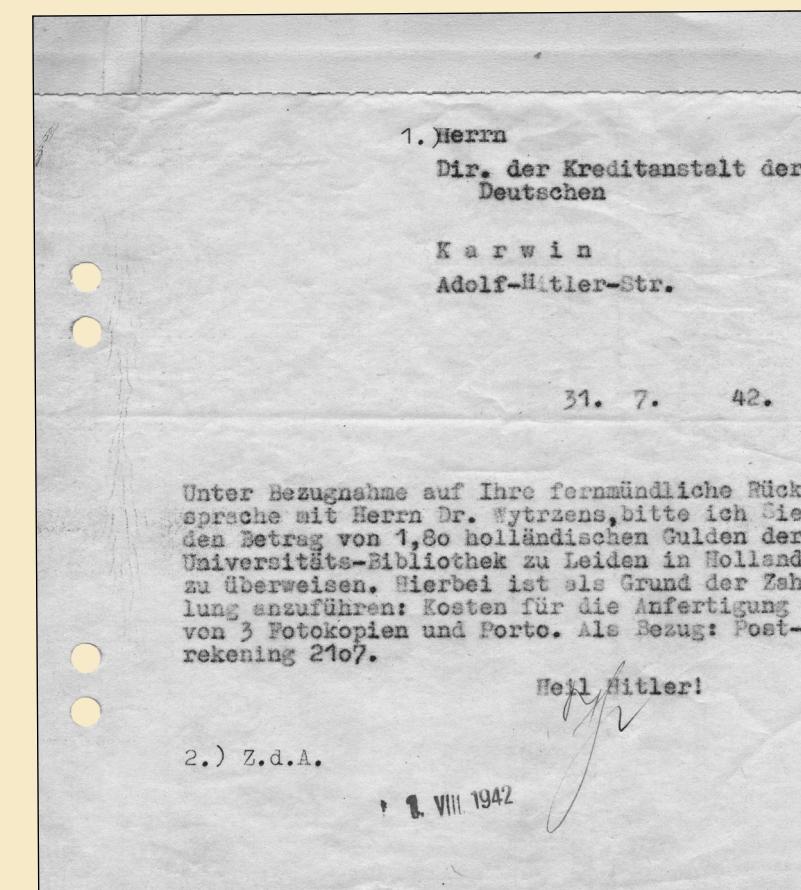
Zmíněná část, která je považována za vůbec nejstarší zmínu o lokalitě či území v současném katastru města Karviná, je však poněkud nejasná. Zejména název *Sal* představuje oříšek, nad kterým si lámou hlavu historikové více než 100 let. K základním otázkám patří, zda ho psát velkým písmenem coby název určité lokality. Přestože zdaleka není vše jasné, panuje mezi badateli vcelku shoda, že slovo *Sal* je nepochybně toponymum. Výsledky dosavadního historického zkoumání připouštějí, že označení *Sal*, které v latině znamená sůl, reprezentuje buď název konkrétní sídelní jednotky, možná zahrnující také oblast pozdější karvinské Solce, nebo jmenovitě vymezuje širší území s výskytem solných pramenů (solců) v prostoru Orlovská a Karvinska. Badatelé se v současnosti přiklánějí k druhé alternativě. V každém případě počátky středověkého osídlení Karvinska, a potažmo území dnešní Karviné, úzce souvisely s kolonizačními aktivitami benediktinského opatství v malopolském Týnci, zejména se snahami o vyvařování soli ve zdejších, dříve jen řídce osídlených oblastech. A o tom nám bezprostředně svědčí Vladislavova listina z roku 1268.

S ohledem na vztah toponyma *Sal* k otázce po nejstarší zmínce o území současné Karviné se jeví velmi zajímavým údaj o stejnojmenné lokalitě v listině vratislavského biskupa Vavřince z roku 1223 pro ženský premonstrátský klášter v slezském Rybniku. Hovoří se zde o potvrzení desátků z jistých vesnic, mimo jiné ze vsi Knegnizi. Její desátky získal kostel v Rybniku směnou s kostelem *de Sale* za ves Golkonovu. Protože lze vyměněnou vesnici ztotožnit s Golkovicemi, jejichž desátky prokazatelně držel týnecký klášter v roce 1229, a poněvadž v roce 1268 získal týž klášter kapli v Orlové a zároveň také *Sal per totum*, je možné hypoteticky předpokládat, že "Sůl" v listině z roku 1223 a "Sůl" v listině z roku 1268 reprezentují označení pro totožnou oblast. Pakliže je šířejí vymezené historicko-topografické označení *Sal* bráno jako důkaz první zmínky o současné Karviné, bylo by možné připustit, ovšem s velkou opatrností, posunutí její datace o 45 let hlouběji do minulosti.

Item in Carmina XII mans

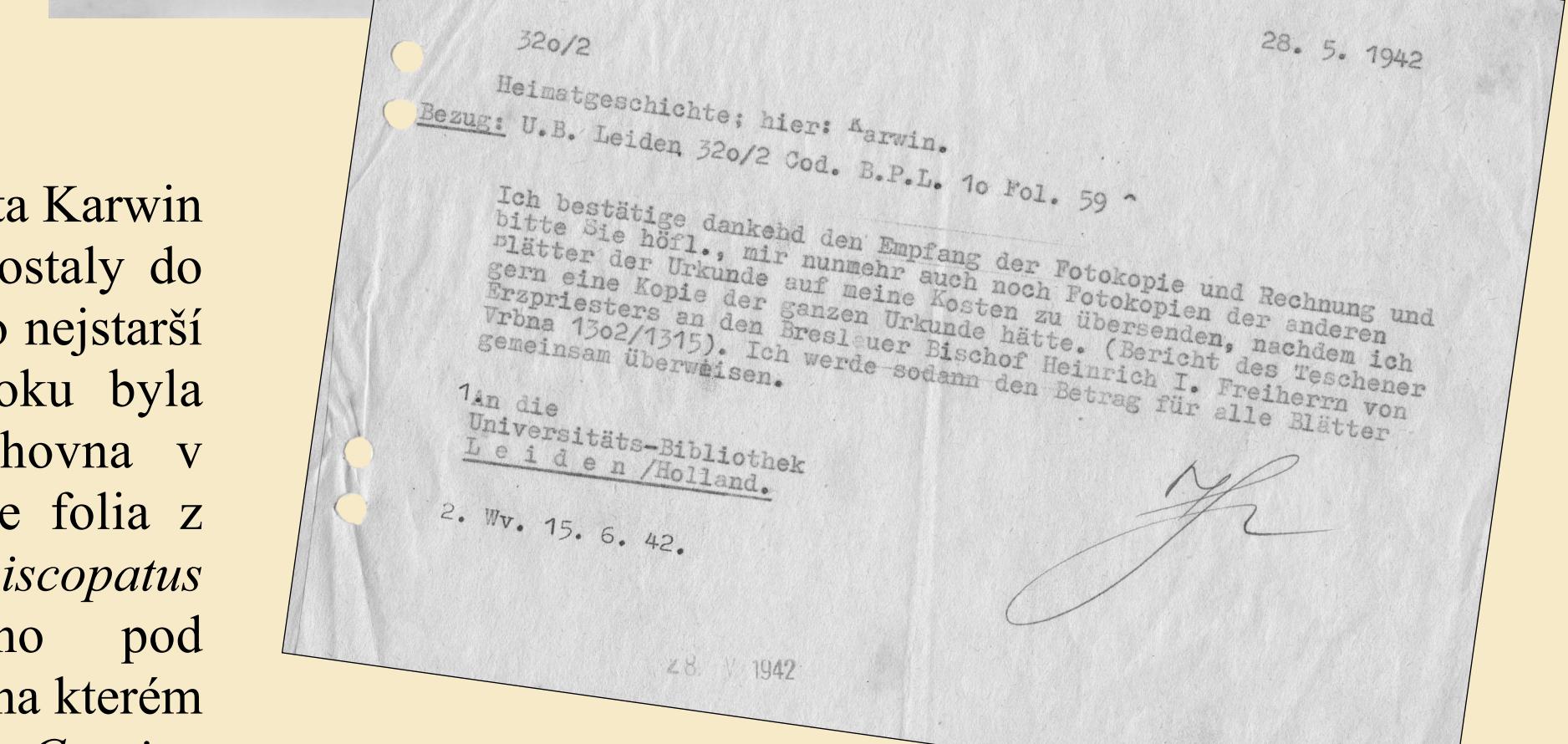
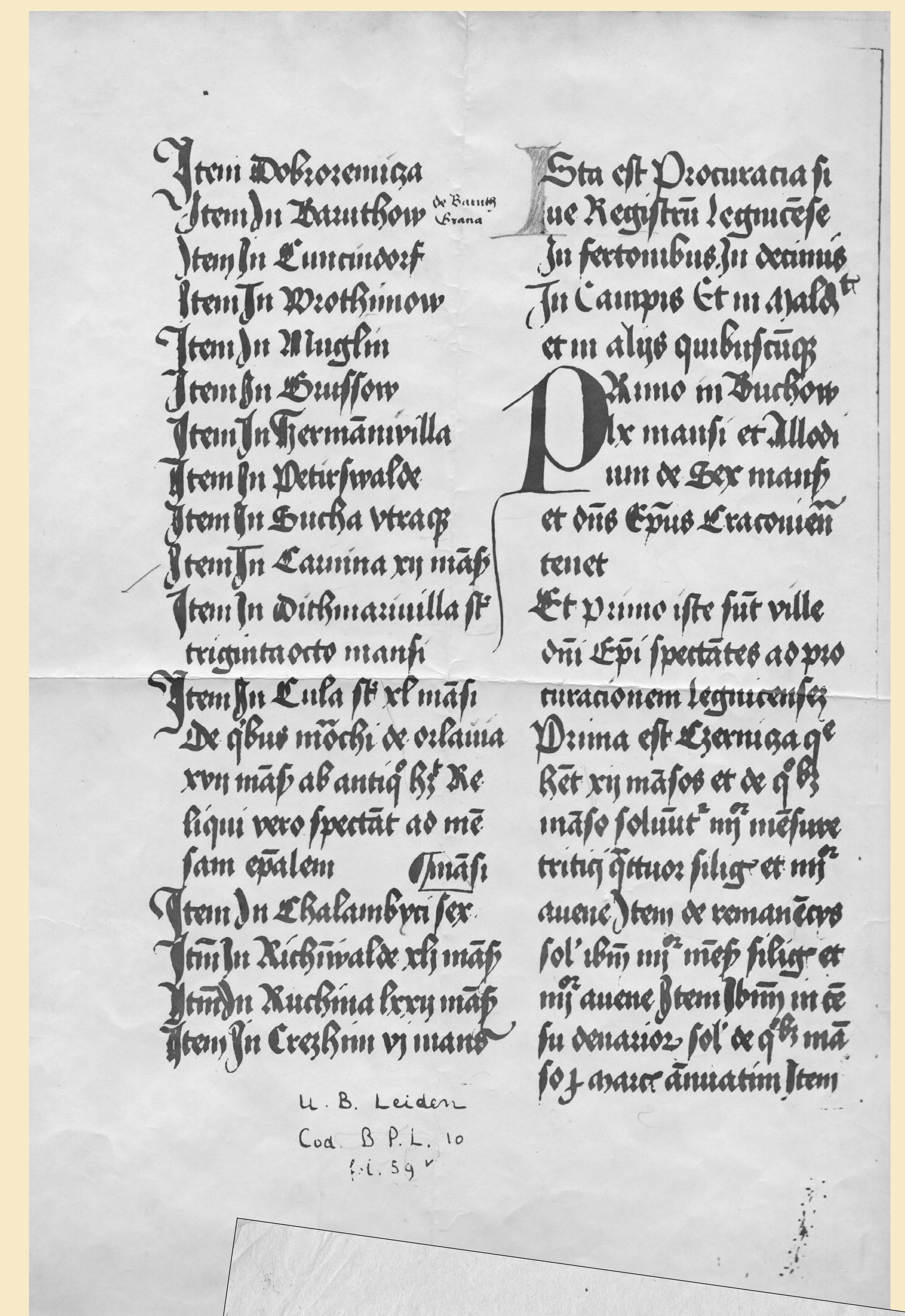
Název Karviná se poprvé objevuje v tzv. *Registrum Wyasdense* (Ujezdský rejstřík, označovaný podle polského města Ujazd) Jedná se o rejstřík desátků odevzdávaných do center hospodářské správy vratislavského biskupství. Jeho součástí je také soupis desátků z vesnic těšínského věvodství. Vznik Ujezdského rejstříku je obvykle datován do počátku 14. století, nejčastěji do roku 1305. Původně se dochoval pouze v rukopisu z přelomu 15. a 16. století.

Celý rukopis, který představuje soubor pěti desátkových rejstříků, nese název *Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis*. Během třicetileté války se jako mnoho jiných rukopisů dostal do knihovny švédské královny Kristiny. Posléze ho získal Holanďan Isaac Vosius, který ho prodal v roce 1666 knihovně v Leidenu. Bohužel rukopis nepřežil konec 2. sv. války. Naštěstí byl obsah rukopisu edičně vydán na konci 19. století a je tak dnes dostupný badatelům ke studiu.

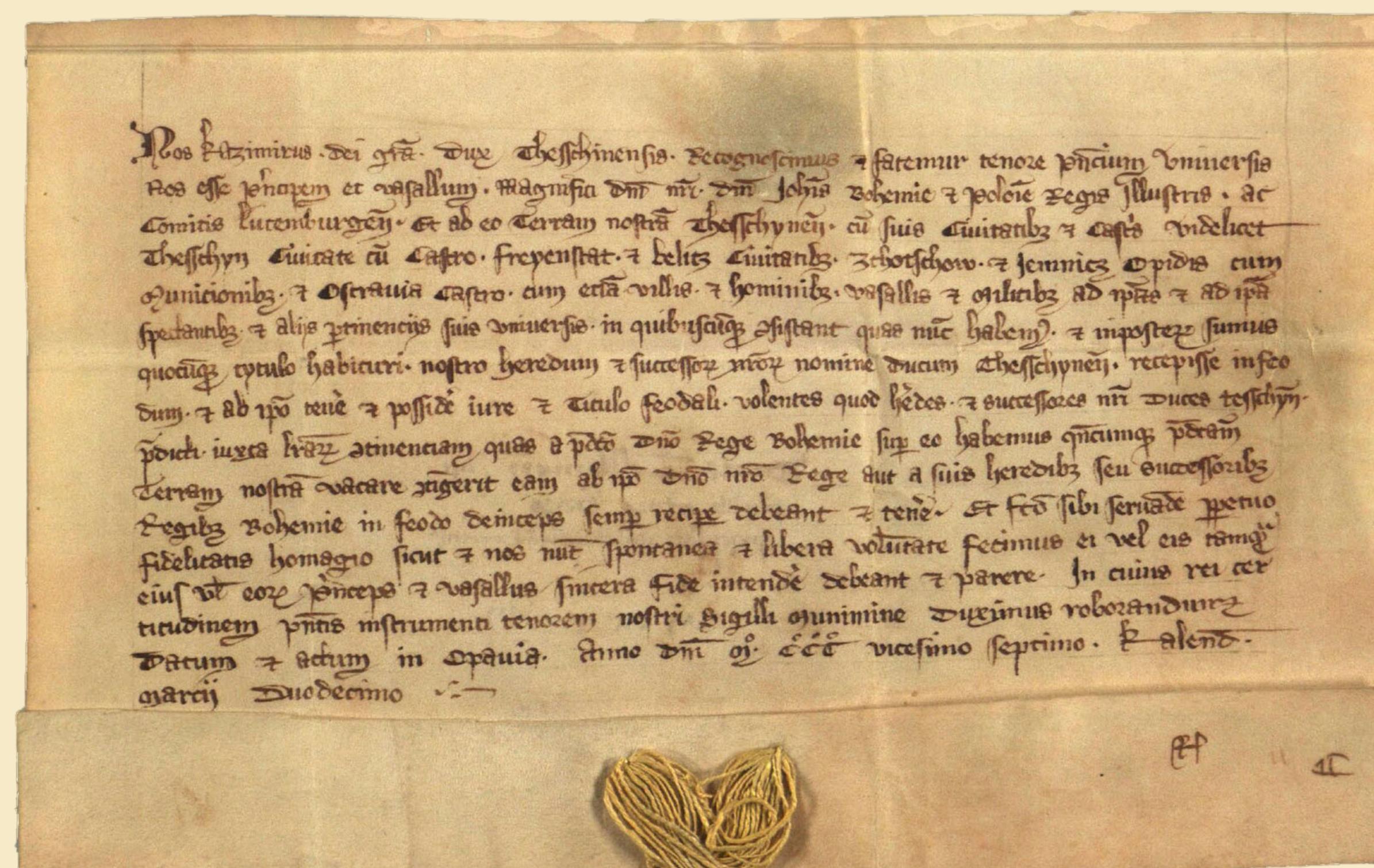

Příkaz k platbě 1,80 holandských guldenů univerzitě v Leidenu za vyhotovení tří fotokopií a poštovné 31. 7. 1842

Fotokopie folia 59v rukopisu *Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis* z přelomu 15. a 16. století. Jedná se o opis původně starších rejstříků vratislavských desátků. V prvním sloupci na desátém rámečku je uveden název *Carvina*.

Potvrzení o přijetí fotokopie folia 59v z rukopisu B. P. L. 10 a účtu za jejich vyhotovení adresované knihovně v Leidenu.

Listina těšínského knížete Kazimíra, kterou vyznává, že přijal v léno od českého krále Jana Lucemburského těšínskou zemí a lémem ji také drží s městem a hradem Těšínem, s městy Fryštátem a Bílskem, s městečky a tvrzemi Skočov a Jemnice a s hradem Ostravou, jakož i se vším příslušenstvím. Vydáno v Opavě 18. února 1327.

Listina knížete Kazimíra se dochovala v originále a je uložena v Národním archivu v Praze ve fondu Archiv České koruny.

frepentat et belus Ciurans.

V registru *Wyasdense* se lze také poprvé setkat s názvy lokalit Fryštát a Ráj ve formě *Frienstad in Ray*. Objevuje se zde také záhadný název Čula, o němž historikové předpokládají, že je buď původním názvem Starého Města u Fryštátu nebo starším názvem pro ves Těrlicko, případně zaniklá ves na Těšínsku. Německý název pro středověkou Karvinou, Arnoldsdorf, se zde nevyskytuje, byť se to někdy v literatuře uvádí. Zdá se, že němečtí osadníci přišli na území dnešní Karviné někdy mezi léty 1315 až 1330. Spolehlivě je Arnoldsdorf doložen v šoltýském privilegiu z roku 1331.

Fryštát se poprvé uvádí jako město roku 1327 v listině těšínského knížete Kazimíra.